

«فرهیختگان» پیشنهاد می‌دهد

وزن سیاسی مجلس چطور بالا می‌رود

علی مزروعی- زهرا طیبی
گروه نقد روز

نزدیک به دو روز دیگر ترکیب مجلس دوازهم و افرادی که قرار است صاحب کرسی‌های بهارستان شوند، مشخص می‌شود در نگاه مردم، توقع از مجلس دوازدهم این است که نمایندگان با برنامه وارد بهارستان شوند. آنچه به‌عنوان وعده مطرح می‌کردند را با برنامه‌ریزی

آرای مجلس بدون انداختن توپ در زمین دیگران شفاف شود

در طول چهار سال فعالیت مجلس یازدهم، شفافیت کلمه پرتکراری بود که بیشتر در روزهای آغازین فعالیت نمایندگان در بهارستان و خیلی کم‌رمق‌تر در روزهای پایانی فعالیت مجلس شنیده می‌شد. قصه شفافیت آرای نمایندگان و وعده‌ای که مجلسی‌ها با آن وارد بهارستان شدند، در طول این مدت بارها از زبان کارشناسان و منتقدان مورد توجه قرار گرفته است. با این حال آنچه در مجلس اتفاق افتاد، چیزی نبود که پیش از این با عنوان شفافیت آراء مطرح می‌شد. مجلسی‌ها طرحی را روی میز گذاشتند که ابهامات و مشکلات زیادی داشت و این بار نه فقط خود، بلکه دیگر دستگاه‌ها را ملزم به شفافیت می‌کردند. امری که این سوال را به وجود می‌آورد که کدام یک از این دستگاه‌های مورد اشاره در طرح، برای عموم مردم موضوعیت دارد یا شفاف شدن و نشدن آن، در نگاه افکارعمومی چقدر تعیین‌کننده است. موضوع اصلی درباره مطرح شدن شفافیت آرا این بود که از آنجایی که مجلسی‌ها، نمایندگان مردم هستند و عموماً نقش تعیین‌کننده در قانونگذاری در دوره نزدیک به انتخابات مجلس، بازار افشگری‌ها علیه فسادهای مالی، تخلف‌ها و فعالیت علیه نمایندگان مجلس داغ می‌شود. موضوعی که گاهی از جانب خود نمایندگان علیه دیگری نیز مطرح می‌شود و این سوال باره وجود می‌آورد که اگر آگاهی نسبت به این تخلفات وجود داشته چرادر مجلس پیگیری جدی پیرامون آن صورت نگرفته است و پای آن به تسویه‌حساب‌های سیاسی باز شده است. هیات نظارت بر رفتار نمایندگان، یکی از نهادهای ناظر درون مجلس است که عموماً در این مقاطع و در صورت مطرح شدن مواردی در مورد تخلف نماینده‌ای ورود می‌کند. بااین حال در دوره‌های مختلف مجلس، هیات نظارت در برهه‌های مختلف نتوانسته آن‌طور که باید برخورد درستی بانمایندگان متخلف داشته باشد. برای مثال بعد از فтары که یکی از نمایندگان مجلس دهم در اداره گمرک داشت که واکنش‌های منفی نیز به همراه داشت، برخوردی از جانب هیات نظارت اتفاق نیفتاد. این امر در مورد مشابه و در مورد سبلی نماینده مجلس به پلیس راهور نیز اتفاق افتاد. این موارد از آن جهت اهمیت دارد که عدم پیگیری و

با نظارت بر رفتار نمایندگان شأن نمایندگی مجلس را بالا ببرید

توجه این رفتارها، باعث می‌شود، افکارعمومی این اتفاقات را به کل نمایندگان مجلس تعمیم دهند. در کنار این می‌توان برخی فسادهای اخلاقی را نام برد. درواقع در کنار این عدم پیگیری آنچه آسیب می‌بیند، شأن نمایندگان مجلس است. در مقطع کنونی می‌بایست سازوکار مناسبی برای ترمیم این اعتماد از دست رفته و بازسازی شأن نمایندگان مجلس صورت بگیرد. یکی دیگر از آسیب‌های این سازوکار معیوب این است که نمایندگان مجلس به جای پیگیری برخی اظهارات درباره فساد مالی یک نماینده یا تخلفات آن در ساختار مجلس، پای رسانه‌ها را برای تسویه‌حساب‌های سیاسی به رسانه‌ها باز می‌کنند. درحقیقت مطرح شدن آن ابهامات در رسانه‌ها به جای اینکه مقدمه‌ای برای پیگیری و برخورد با آن باشد، با هدف تخریب و کنارزدن رقبا در حال هوای انتخاباتی مطرح می‌شود که نتیجه آن منفی‌کردن حس مردم جامعه نسبت به مجلس است و در ادامه نیز خبری از پیگیری برای اصلاح نیست. در نگاه اول، موضوعی که می‌تواند تا حدی این سازوکار را اصلاح‌کند، اعمال اصلاحاتی بر هیات نظارت

از تکثر نترسید! وجود افراد اصیل با دیدگاه‌های مخالف وزن سیاسی مجلس را بالا می‌برد

مجلس است. با این حال با نگاهی به چند دوره اخیر مجلس، به نظر می‌رسد مجلس به مرور جایگاه سیاسی خود را از دست داده است. در بعضی موارد در هنگام بروز اتفاقات مهمی در کشور، کوچک‌ترین صدایی از مجلس شنیده نمی‌شود. شاید یکی از اشکالات این امر را بتوان ک دستی مجلس و نبود صدای مخالف در آن دانست. در این میان برخی نیز در قالب مصلحت‌سنجی‌ها از اظهارنظر خود به‌طور رسمی، اجتناب می‌کردند. یکی از مواردی که می‌توان ناظر به از دست دادن جایگاه سیاسی در مجلس مثال زد، ماجرای اتفاقات سال گذشته است. در جریان اتفاقات سال گذشته عملاًمجلس نتوانست آن‌طور که باید کششگری کند یا نمایندگان در این باره اظهارنظر جالب توجه داشته باشند یا اساساًصحبت‌های آنها در این باره موضوعیت داشته باشد. درحقیقت مجلس نتوانست نقشی در مدیریت ناآرامی‌ها و اتفاقات سال گذشته ایفاکند. موضوعی که می‌توان درباره ترمیم این جایگاه موثر دانست، حضور صدای مختلف و نمایندگان مستقل درمجلس است. نمایندگانی که اظهارنظرهای سیاسی خود را در چهارچوب و بدون مصلحت‌سنجی‌ها با هدف اصلاح ایرادات و اشتباهات

نه وکیل الدوله باشید نه خصم دولت

فلسفه استقلال قوانین است که مقامات کشور بدون وابستگی به یکدیگر قدرت پیگیری مسائل و نظارت بر یکدیگر را داشته باشند اما این استقلال به معنی تخاصم نیست؛ چراکه بین قوا تقسیم مسئولیت شده و هریک از آنها مکملی برای بهبود عملکرد دیگری محسوب می‌شوند. نامزد‌های کسب کرسی‌های بهارستان در مجلس دوازدهم باید با توجه به چنین اصلی وارد مجلس شوند تا بتوانند ضمن حفظ استقلال مجلس با دولت همکاری کنند. اگر نمایندگان نتوانند این دو موضوع را با هم تلفیق کنند یا در دام افراط در رفتارهای تقابلی با دولت می‌افتند یا شأن نمایندگی را پایین می‌آورند و به گوش به فرمان دولت تبدیل می‌شوند، برای اینکه مجلس به دام رفتارهای تقابلی نیفتد باید به لوازم آن نیز توجه‌کند. آگاهی نسبت به ماهیت سیاست‌ها و چرایی اتخاذ آنها توسط دولت و همچنین دخالت ندادن نیت‌های کینه‌توزانه سیاسی باعث می‌شود نمایندگان گرفتار تقابل افراطی با دولت نشوند. درمورد حفظ شأنیت مجلس و تبدیل نشدن در به قربان‌گوری دولت نیز این توصیه برای نمایندگان ضروری است که به جای توصیه اشخاص، آگاهی از ایده‌ها معیار تأیید و رد پیشنهاد‌های دولت

مجلس عاقل تعدیل‌کننده دعوای‌های سیاسی مخرب است

مجلس نه‌تنها خود نباید عامل ایجاد دعوای‌های مخرب نباشد، بلکه باید از ابزارهای خود بهره‌برد و با حل اختلافات از طریق قانون مانع از ایجاد چالش‌های غیرسازنده بین دستگاه‌های مختلف شود، به‌طور مثال قوه قضائیه و دولت بر سر تعیین تکلیف لایحه عفاف و حجاب، افزایش ۴۰ درصدی فضات و کارمندان قوه قضائیه و پرونده فساد جای دیش نمونه‌ای از اختلافات بزرگی است که پایش به رسانه‌ها نیز یاز شد. در همه این موارد مجلس با استفاده از شأن نظارتی و

با اصلاح قانون انتخابات، تحزب را در کشور تقویت کنید

یکی از دلایلی که باعث می‌شود هر کنش اعتراضی سریعاً سر از خیابان در بیاورد نبود نهادهای حائل بین مردم و حاکمیت است. نهادهایی که بتوانند مطالبات مردم را پیگیری کرده و پاسخ‌هایی قابل ارائه برای مردم داشته باشند. رسمیت داشتن احزاب و جایگاه پیدا کردن آنها در بین جامعه نیز محقق نخواهد شد جز با اینکه جایگاه آنها در عرصه حکمرانی به رسمیت شناخته شده و کرسی‌های سیاسی به احزاب به‌عنوان شخصیت‌های سیاسی نیز تعقیق پیدا کنند که این امر می‌تواند به‌طور غیرمطلق و به‌عنوان گزینه‌ای در کنار کسب کرسی توسط کاندیداهای منفرد پیگیری شود. حضور موثر احزاب علاوه‌بر اینکه به عدالت سیاسی کمک کرده و همه نگاه‌ها را در مجلس صاحب کرسی می‌کند به سیاست قوام می‌دهد. با وجود احزاب هم افرادی رسمیت پیدا می‌کنند که شخصیت سیاسی قوام‌داری دارند و هم سایر شخصیت‌ها بلوغ سیاسی پیدا می‌کنند. عدم تحقق این امر باعث می‌شود یک نماینده مجلس جایگاه سیاسی متزلزلی داشته و توسط یک فعال رسانه‌ای از عرصه سیاسی کنار زده شود. در شیوه

مصوبه ساماندهی حق اعتراض در اولویت باشد

یکی از چالش‌های مهم کشور این است که یکی از مهم‌ترین شعارهایش در سطح قوانین موجود در قانون اساسی باقی مانده است. مسائلی همچون حق اعتراض و آزادی‌های مشروع مواردی هستند که اگر تعاریف دقیقی از آن ارائه نشود هریک از افراد متناسب با سلیقه خود می‌تواند آنها را تفسیر کرده و برای دیگران حدود جعلی تعریف کند. چنین امری نزاع‌های پیچ و لاینحلی را به وجود می‌آورد که خروجی‌ جز

انتقادهایی که تا الان متوجه داوطلبان انتخابات مجلس و احزاب سیاسی است، عدم ارائه برنامه‌هاست. با این حال با توجه به ترکیب لیست‌ها و افراد حاضر در آن می‌توان تحلیل کرد که هر یک قرار است چه مسائلی را در حوزه‌های اقتصادی، سیاسی و فرهنگی مجلس مورد توجه قرار داده و دنبال کنند. جدای از این در طول دوره‌های مختلف، مسائل مشکلات و موضوعات متفاوتی متوجه ساختار مجلس و مدیریت امور آن بوده‌است که غفلت از آنها تا

شایعه‌سازی و افشاجری‌های فصلی برخی افراد فراهم نمی‌شود و بیش از این نیز به اعتماد عمومی مردم ضربه وارد نمی‌شود. برای مثال در ماجرای هک سایت مجلس، اطلاعاتی درباره حقوق و مزایای نمایندگان منتشر شد که حاوی اطلاعات غلطی بود. بعد از آن نمایندگان مشخصاً از حقوق و مزایایی که دریافت می‌کنند، نام بردند. حال اگر پیش از این اتفاقات، سازوکار مشخصی برای شفافیت در این موارد مثل دریافتی‌ها وجود داشت، اساساً انتشار این اطلاعات بلاموضوع بود و چندان نیز مورد توجه قرار نمی‌گرفت. اگرچه تمام این موارد به صورت موردی و داوطلبانه از جانب برخی نمایندگان در مجلس یازدهم گفته می‌شد. برخی دیگر نیز در قالب سامانه شفافیت آراء، رای خود را منتشر می‌کردند. اما آنچه ضرورت آن احساس می‌شود، تصویب یا قانونی کردن شفاف کردن سازوکار مجلسی‌هاست تا در صورت تغییر نمایندگان فعلی و آمدن نمایندگان دیگر اساساً امکان فرار از شفافیت وجود نداشته باشد.

بر رفتار نمایندگان است. تا حدود اختیارات این نهاد برای برخورد با نمایندگان گسترده‌تر شود. تقویت خودنظارتی بر مجلس، پیگیری ابهامات و موارد اجتنیبی در خود مجلس، امری است که می‌تواند هم از تکرار برخی رفتارها جلوگیری کند، هم این احساس را جامعه منتقل کند که ساختار مجلس جلوتر از نظارت بر دیگر نهادها، نظارت بر خود را نیز به‌طور جدی دنبال می‌کند. در سمت دیگر نیز نمایندگان هم تخلفات دیگر نمایندگان را از طریق هیات نظارت دنبال می‌کنند و در صورت تأیید تخلفات برای پیگیری، آن را به قوه قضائیه منتقل کنند. یکی از ایراداتی که در دوره‌های مختلف مجلس متوجه نمایندگان بوده این است که مجلسی‌ها به خاطر تعارض منافع، نظارت بر خود را چندان جدی نمی‌گرفتند. در همین راستا نیز هیات نظارت آن‌طور که باید، رفتار نکرده‌است. امری که خروجی آن به ضرر همه نمایندگان مجلس شد و جایگاه مجلس در نگاه افکار عمومی تنزل پیدا کرد. این مساله نشان می‌دهد تلاش برای تدوین یک سازوکار مناسب برای نظارت می‌تواند این نگاه را ترمیم کند.

مطرح‌کنند. این امر در مجلس یازدهم تا حد زیادی مورد غفلت واقع شد تا آنجا که مجلس اساساً موضوعیت خود را در جامعه و در نگاه مردم از دست داد. برای ارتقای این جایگاه سیاسی در وهله اول باید افرادی وارد مجلس شوند که به دورا از رودربایستی‌های سیاسی و جناحی، نظرات و انتقادات خود را صریح مطرح کرده و در مورد موضوعات مختلف نیز نگاه‌های خود را مطرح کنند. این موضوع، هم مجلس را از تک صدایی خارج می‌کند، هم امکان تضارب آراء در موضوعات مختلف را فراهم می‌کند. هم این نگاه را به افکارعمومی منتقل می‌کند که در درون مجلس نیز امکان مطرح شدن آراء و نظرات مختلف نمایندگان وجود دارد و صحبت‌ها و اعتراضات صریح به دورا از محافظه‌کاری مطرح می‌شود. اگر مجلس دوازدهم برنامه و نگاه خود را بر این موضوع متمرکز کند که لازم است مجلس جایگاه سیاسی خود را ارتقا ببخشد و در مسائل و موضوعات مهم کشور نقش آفرینی داشته باشد و حرفی برای گفتن داشته باشد، می‌تواند در نگاه مردم و در فضای سیاسی کشور به جایگاه اصلی خود در نقش آفرینی در مسائل سیاسی برگردد.

دخالت در عزل‌ونصب‌ها همچنین باعث می‌شود برخی نمایندگان برای تأیید مداوم مقامات دولتی چک سفید امضا دهند و به طمع دخالت‌های بیشتر در مقابل اشتباهات آنها سکوت کنند. این مساله اما توسط بسیاری از نمایندگان نادیده گرفته شده است. تا جایی که رهبر انقلاب نیز در دیدار با نمایندگان چندین مرتبه بر این نکته تأکید کردند اما نمایندگان به جای توجه به این توصیه‌ها مطابق آنچه محمدباقر قالیباف، رئیس مجلس گفته است از این توصیه رهبر انقلاب ناراحت شدند. رهبر انقلاب خرداد سال گذشته در واکنش به این ناراحتی بیان داشتند: «رئیس مجلس گفتند بعضی از نمایندگان از این توصیه دلخور شده‌اند، درحالی‌که این توصیه به مصلحت خود شماست، چراکه اگر در یک منطقه با پیشنهاد یا فشار یک نماینده، مسئولی منصوب شود اما عملکرد او مطلوب نباشد، مشخص نیست باید از چه کسی بازخواست شود.» ایشان در این زمینه افزودند: «یکی از مسائل مهم در قانون اساسی بحث تفکیک قواست و هرکسی باید به وظایف خود عمل کند، البته همواره به دولتی‌ها نیز توصیه کرده‌ام از مشورت و نظرات نمایندگان استفاده کنند.»

انتصابات افرادی که بتوانند این سیاست‌ها را اجرایی کنند اختلافات و عدم پذیرش‌هایی بنابر دلایل مختلف به‌وجود بیاید، در چنین وضعیتی مجلس شورای اسلامی باید باافاصله باتبدیل سیاست‌های کلی به قانون و استفاده از اهرم‌های نظارتی مانع از ایجاد اختلاف به‌ویژه در سطح قوا یا رهبر انقلاب شود و در اطرف حساب دستگاه‌ها قرار دهد، به‌طور مثال ایفای چنین نقشی در برابر رئیس دولت دهم که تبعات اختلافاتش به‌خانه‌اشینی از این‌جانبید، بسیار موثر عمل می‌کرد.

و متناسب با سبد رای خود، کرسی‌های نمایندگی را به دست بیاورند. در این شرایط، لیست بستن‌های گروه‌های سیاسی به هر قیمت و با هر ضرب و زوری اتفاق نخواهد افتاد و دقت و توجه بیشتری، برای حضور افراد در لیست‌ها به عمل خواهد آمد. علی‌رغم این مزیت‌ها از مجلس هفتم تاکنون نمایندگان مختلف در مورد تحقق این موضوع وعده می‌دهند اما علی‌رغم پیگیری انتخابات تناسبی در مجلس یازدهم این موضوع در این مجلس نیز بی‌نتیجه باقی ماند. در مجلس یازدهم نمایندگان با تصویب انتخابات تناسبی در راستای تحقق این امر حرکت کرده و حتی موافقت شورای نگهبان را نیز جلب کردند اما با اصرار مجمع تشخیص مصلحت نظام نهایتاً انتخابات تناسبی به تصویب نرسید. برای تصویب انتخابات تناسبی این ایده نباید کنار گذاشته شده و باید توسط مجالس بعدی نیز پیگیری شود. ارتقای جایگاه سیاسی مجلس قدرت چایی‌زنی این نهاد را در عرصه حکمرانی بالا‌تر برده و در موارد ابتنجینی برای حل مساله می‌تواند بسیار چاره‌ساز باشد.

نگرفته و در موارد زیادی مخالفت سایر مقامات مسئول را نیز برانگیخته است. ورود غیر محافظه‌کارانه مجلس به این موارد اختلافی هم هزینه‌تراشی‌های بیهوده را مهار می‌کند و هم با جلوگیری از تفسیر به رای قانون شأنیت آن را در افکار عمومی ارتقا داده و متعاقباً برای مجلس به‌عنوان نهاد تدوینگر قانون اعتبار و سرمایه اجتماعی بازتولید می‌کند.